

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členiek senátu JUDr. Ľubice Filovej a JUDr. Márie Usačevovej, v právnej veci navrhovateľa **J. S.**, bytom D. č. X., P.P. proti odporkyňi **Sociálnej poisťovni, ústrediu**, Ul. 29. augusta č. 8, Bratislava, **o vdovecký dôchodok**, na odvolanie odporkyne proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 28. novembra 2011, č. k. 15Sd/78/2009-52, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 28. novembra 2011, č. k. 15Sd/78/2009-52, **m e n í** tak, že rozhodnutie odporkyne číslo X.X. zo 7. mája 2009 v spojení s rozhodnutiami číslo X.X. zo 14. júla 2009 a 4. novembra 2011, **p o t v r d z u j e**.

Účastníkom náhradu trov odvolacieho konania **nepriznáva**.

O d ô v o d n e n i e :

Napadnutým rozsudkom krajský súd zrušil rozhodnutie odporkyne číslo X. X. zo 7. mája 2009, ktorým odporkyňa podľa § 293n zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) zamietla žiadosť navrhovateľa o vdovecký dôchodok s odôvodnením, že navrhovateľ do troch rokov odo dňa smrti manželky, t. j. do 15. októbra 2002 nedovŕšil dôchodkový vek ani nebol

uznaný invalidným a preto mu nárok na tento dôchodok nevznikol. Súčasne krajský súd zrušil aj zmenové rozhodnutia odporkyne zo 14. júla 2009 a 4. novembra 2011, ktorými odporkyňa doplnila výrok a odôvodnenie uvedeného rozhodnutia o ustanovenie § 74, § 260 ods.1 a § 293n ods.1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a § 48a zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 100/1988 Zb.“).

Krajský súd mal za preukázané, že navrhovateľovi bol od 7. augusta 2000, teda do troch rokov od smrti manželky, priznaný starobný dôchodok podľa nariadenia vlády Českej a Slovenskej Federatívnej republiky č. 557/1990 Zb. o mimoriadnom poskytovaní dôchodku niektorým baníkom (ďalej len „nariadenie vlády č. 557/1990 Zb.“). Krajský súd dospel k záveru, že priznaním starobného dôchodku navrhovateľ splnil aj podmienku dovŕšenia požadovaného veku podľa nariadenia vlády č. 557/1990 Zb., a pri aplikácii ustanovenia § 293n ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. je nevyhnutné vychádzať z toho, že navrhovateľ dovŕšil dôchodkový vek ku dňu 7. augusta 2000. Podľa názoru krajského súdu niet preto zákonnej prekážky, ktorá by bránila priznaniu vdoveckého dôchodku podľa § 74 zákona č. 461/2003 Z. z. po zániku nároku na vdovecký dôchodok podľa zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení.

Rozsudok krajského súdu napadla odporkyňa včas podaným odvolaním s tým, že rozsudok krajského súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Poukázala na skutočnosť, že navrhovateľ nespĺnil podmienky nároku na vdovecký dôchodok podľa § 293n ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., keďže nedosiahol dôchodkový vek 55 rokov podľa § 21 ods. 1 písm. a) zákona č. 100/1988 Zb. do troch rokov od smrti manželky a ani nebol uznaný invalidným. Navrhovateľ bol poberateľom vdoveckého dôchodku po zomrelej manželke od 15. októbra 1999, ktorý mu bol odňatý od 6. septembra 2008. Odporkyňa nesúhlasila s názorom krajského súdu, že priznaním starobného dôchodku podľa nariadenia vlády č. 557/1990 Zb. by navrhovateľ dovŕšil dôchodkový vek, keďže išlo o mimoriadne poskytovanie starobného dôchodku, ktoré bolo umožnené aj bez splnenia podmienky dosiahnutia veku potrebného na vznik nároku na starobný dôchodok podľa zákona č. 100/1988 Zb. Pri posudzovaní splnenia podmienky dosiahnutia veku potrebného na vznik nároku na starobný dôchodok sa postupuje podľa všeobecného ustanovenia, ktorým je § 21 ods. 1 písm. a) zákona č. 100/1988 Zb. a podľa ktorého navrhovateľ dosiahol dôchodkový vek dosiahnutím 55 roku veku dňom 7. augusta 2005. Vzhľadom na dátum

úmrtia manželky mala odporkyňa za preukázané, že navrhovateľovi nevznikol nárok na vdovecký dôchodok ani podľa § 74 zákona č. 461/2003 Z. z., v zmysle ktorého taký nárok môže vzniknúť vdovcovi len v prípade, že jeho manželka zomrela po 31.decembri 2003. Odporkyňa navrhla, aby odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa zmenila a napadnuté rozhodnutia ako vecne správne potvrdil.

Navrhovateľ sa k odvolaniu odporkyne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods.2 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu i rozhodnutia odporkyne bez pojednávania v súlade s § 250ja ods.2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“) a dospel k záveru, že odvolaniu odporkyne je potrebné vyhovieť.

Predmetom konania bolo preskúmanie zákonnosti rozhodnutí odporkyne o nároku navrhovateľa na vdovecký dôchodok.

Z dávkového spisu odporkyne mal odvolací súd za preukázané, že navrhovateľovi bol po smrti jeho manželky priznaný od 15. októbra 1999 vdovecký dôchodok podľa § 48a zákona č. 100/1988 Zb., ktorý mu bol od 6. septembra 2008 odňatý z dôvodu, že prestal spĺňať podmienky nároku na vdovecký dôchodok podľa uvedeného zákonného ustanovenia (ukončenie štúdia dieťaťa). Dňa 25.marca 2009 požiadal navrhovateľ o opätovné priznanie vdoveckého dôchodku od 1. septembra 2008.

Manželka navrhovateľa zomrela za účinnosti zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, dňa 15.októbra 1999.

V zmysle § 48a zákona č.100/1988 Zb. mal vdovec nárok na vdovecký dôchodok po manželke len v prípade, ak sa staral aspoň o jedno nezaopatrené dieťa, ktoré malo nárok na sirotsky dôchodok po zomretej manželke. Nárok na vdovecký dôchodok bol podľa zákona č.100/1988 Zb. obmedzený len na trvanie starostlivosti o také nezaopatrené dieťa.

Nesprávny je krajského súdu, že v prípade navrhovateľa možno aplikovať ustanovenie § 74 zákona č.461/2003 Z. z. napriek tomu, že jeho manželka nezomrela po 31.12.2003, ale 15.októbra 1999.

Pokiaľ by totiž zákonodarca mal v úmysle priznať od 1. januára 2004 (resp. od neskoršieho dátumu) vdovecký dôchodok všetkým vdovcom, ktorým nárok na vdovecký dôchodok pred 1. januárom 2004 nevznikol, resp. ktorým nárok na vdovecký dôchodok zanikol pred týmto dňom, urobil by tak v prechodných ustanoveniach zákona č. 461/2003 Z. z. (§§ 249 až 293cb).

Podľa ustanovenia § 260 ods.1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov dávky nemocenského poistenia, dávky dôchodkového zabezpečenia, plnenia vyplývajúce z nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, peňažná náhrada a podpora v nezamestnanosti, priznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, sa považujú po 31. decembri 2003 za dávky podľa tohto zákona, a to v sume, v akej patrili k 31. decembru 2003; ak nárok na výplatu týchto dávok, plnení, peňažnej náhrady a podpory v nezamestnanosti trval k 31. decembru 2003, dávky, plnenia, peňažná náhrada a podpora v nezamestnanosti sa vyplácajú aj po tomto dni za podmienok ustanovených predpismi účinnými do 31. decembra 2003, *ak tento zákon neustanovuje inak*. Nárok na výplatu starobného dôchodku a pomerného starobného dôchodku, ktoré boli priznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, sa posudzuje po 31. decembri 2003 podľa predpisu účinného od 1. januára 2004.

Zákon o sociálnom poistení neupravuje nárok na výplatu vdoveckého dôchodku, na ktorý vznikol nárok podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003, spôsobom odchylným od úpravy obsiahnutej v § 260 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. Na navrhovateľa sa preto nevzťahuje ustanovenie § 74 zákona č. 461/2003 Z. z. Z citovaného ustanovenia § 260 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. vyplýva, že ak vdovecký dôchodok bol priznaný pred 1. januárom 2004 a nárok na jeho výplatu trval aj po 31. decembri 2003, potom sa vdovecký dôchodok vypláca len vtedy, ak sú splnené podmienky výplaty vdoveckého dôchodku uvedené v § 48a ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb., teda podmienka starostlivosti aspoň o jedno nezaopatrené dieťa, ktoré má nárok na sirotský dôchodok.

Podľa § 293n ods.1 zákona č.461/2003 Z. z. v znení účinnom od 01.08.2006, vdovec, ktorého manželka zomrela pred 1. januárom 2004, nebol mu priznaný vdovecký dôchodok podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004 alebo zanikol nárok na taký vdovecký dôchodok pred 1. augustom 2006 a ku dňu smrti manželky, najneskôr do uplynutia troch rokov od smrti manželky, dovŕšil dôchodkový vek alebo bol uznaný invalidným a táto

invalidita trvá aj po 31. júli 2006 z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, má nárok na vdovecký dôchodok po manželke, ktorá

a) ku dňu smrti bola poberateľkou starobného dôchodku, pomerného starobného dôchodku, invalidného dôchodku, čiastočného invalidného dôchodku alebo dôchodku za výsluhu rokov,

b) ku dňu smrti splnila podmienky nároku na starobný dôchodok, pomerný starobný dôchodok alebo získala dobu zamestnania na nárok na invalidný dôchodok alebo dôchodok za výsluhu rokov, alebo

c) zomrela v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Z citovaného ustanovenia vyplýva, že pre vznik, resp. pre obnovenie nároku na vdovecký dôchodok podľa § 293n ods.1 zákona č. 461/2003 Z. z. by museli byť súčasne splnené tri podmienky, teda že manželka vdovca zomrela pred 1.januárom 2004, že vdovcovi nebol priznaný vdovecký dôchodok podľa predpisov účinných pred 1.januárom 2004 alebo nárok na taký dôchodok pred 1.augustom 2006 zanikol a súčasne, že vdovec ku dňu smrti manželky, najneskôr však do troch rokov odo dňa jej smrti dovŕšil dôchodkový vek alebo bol uznaný invalidným a táto invalidita trvá aj po 31.júli 2006 z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %.

Nebolo sporné, že manželka navrhovateľa zomrela pred 1.januárom 2004 a že navrhovateľovi podľa predpisov účinných pred 1.januárom 2004 bol priznaný vdovecký dôchodok, ktorý mu bol odňatý od 6. septembra 2008.

Navrhovateľ teda nesplnil podmienku zániku nároku na vdovecký dôchodok pred 1. augustom 2006 a súčasne nesplnil ani podmienku dosiahnutia dôchodkového veku do troch rokov odo dňa smrti manželky, t.j. najneskôr do 15.októbra 2002 a do uvedeného dňa nebol ani uznaný invalidným z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %.

Názor krajského súdu, že priznaním starobného dôchodku podľa nariadenia vlády č. 557/1990 Zb. navrhovateľ splnil podmienku dovŕšenia dôchodkového veku a že pri aplikácii ustanovenia § 293n ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. je nevyhnutné vychádzať z toho, že navrhovateľ dovŕšil dôchodkový vek ku dňu 7. augusta 2000, nie je správny.

Dovršením dôchodkového veku sa podľa § 21 zákona č.100/1988 Zb. rozumie dovŕšenie veku minimálne 55 rokov.

Podľa § 176 ods.1 písm. c) zákona č.100/1988 Zb. v znení účinnom do 31.07.1991 bola vláda Československej socialistickej republiky splnomocnená nariadením ustanoviť odchylné podmienky priznania starobného dôchodku pred dovŕšením potrebného veku občanom uvoľňovaným v súvislosti s vykonávaním štrukturálnych zmien, likvidáciou neefektívnych prevádzok, znižovaním správneho a riadiaceho aparátu a inými racionalizačnými alebo organizačnými opatreniami v národnom hospodárstve.

Nariadenie vlády Českej a Slovenskej Federatívnej republiky č. 557/1990 Zb. o mimoriadnom poskytovaní dôchodku niektorým baníkom upravovalo podmienky mimoriadneho poskytovania starobného dôchodku občanom, ktorí vykonávali vybrané zamestnania v baníctve, boli zamestnaní najmenej 25 rokov a dosiahli vek 50 rokov do 31. decembra 2000, pričom vybrané zamestnanie v baníctve skončili v lehote uvedenej v § 2 tohto nariadenia.

Podľa § 5 nariadenia vlády č. 557/1990 Zb. pre výšku starobného dôchodku podľa tohto nariadenia sa pripočíta k získanej dobe zamestnania doba odo dňa priznania dôchodku do dosiahnutia veku 55 rokov ako doba zamestnania III. pracovnej kategórie.

Podľa § 6 nariadenia vlády č. 557/1990 Zb. starobný dôchodok podľa tohto nariadenia sa do dosiahnutia 55 rokov veku občana

a) nezvyšuje podľa § 23 zákona,

b) nevypláca sa počas ďalšieho zamestnania po vzniku nároku na tento dôchodok s výnimkou výkonu iného než vybraného zamestnania v baníctve, ktoré nesmie trvať viac ako 180 kalendárnych dní v kalendárnom roku.

Starobný dôchodok bol navrhovateľovi priznaný *mimoriadne* a ako vyplýva z názvu aj obsahu ustanovení nariadenia vlády č.557/1990 Zb., bez splnenia podmienky dovŕšenia dôchodkového veku. Mimoriadne poskytovanie starobného dôchodku od dovŕšenia 50.roku veku nie je dôvodom na to, aby sa za dovŕšenie dôchodkového veku považovalo dovŕšenie menej ako 55.roku veku. Účelom uvedeného nariadenia bolo poskytnutie starobného dôchodku pred dovŕšením dôchodkového veku niektorým baníkom.

Rozhodujúcou skutočnosťou ktorá zakladá vznik nároku na vdovský alebo vdovecký dôchodok je deň smrti občana, po ktorom vzniká nárok na túto dávku. V danom prípade táto skutočnosť nastala za účinnosti zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov. Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení vo svojich prechodných ustanoveniach upravuje nároky na dávky, vzniknuté pred 1. januárom 2004, resp. opätovný vznik nároku na dávku (§ 265 sirotsky dôchodok), avšak v žiadnom ustanovení, s výnimkou § 293n, neumožňuje opätovný vznik nároku na vdovecký dôchodok podľa predpisov účinných po 1. januári 2004. Pokiaľ by mal zákonodarca v úmysle upraviť možnosť vzniku opätovného nároku na vdovecký dôchodok podľa 74 ods. 3 a 6 zákona č. 461/2003 Z. z. aj u vdoveckých dôchodkov, na ktoré vznikol nárok podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, ustanovenie § 293n zákona by nemalo zmysel.

Keďže navrhovateľ dovŕšil dôchodkový vek 55 rokov až 07.08.2005, teda viac ako tri roky po smrti jeho manželky, nespĺňa podmienky pre nárok na vdovecký dôchodok podľa § 293n zákona.

Odvolací súd túto jeho nepovažoval za dôvodnú námietku navrhovateľa, že je diskriminovaný, lebo nárok navrhovateľa nebol posúdený inak ako nárok iných žiadateľov za rovnakých podmienok. Je pritom právom štátu upraviť na základe jeho ekonomických možností, v akých prípadoch vdovecký dôchodok pozostalým manželom poskytnúť. Súdny sú pri preskúmaní rozhodnutí o nárokoch na dávky dôchodkového poistenia viazané zákonmi a nie sú oprávnené odstraňovať prípadné tvrdosti zákona.

Z uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok krajského súdu podľa § 220 O.s.p. zmenil a preskúmané rozhodnutie v spojení so zmenovými rozhodnutiami ako súladné so zákonom potvrdil (§ 250q ods. 2 O.s.p.).

O náhrade trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol v súlade s § 246c ods.1 v spojení s § 224 ods.1, § 250k ods.1 a § 250l ods.2 O.s.p. tak ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku, lebo navrhovateľ v odvolacom konaní nebol úspešný a odporkyni náhrada takých trov nepatrí.

Poučenie: Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave dňa 27.marca 2013

JUDr. Viera Nevedelová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia :
Mária Kráľová